

NATO'nun Çöpçüleri

NATO'nun patronları da çöpçüleri de aynı insanlar. Görüyoruz ki NATO'nun güvenlik soruşturması yöntemleri, bir bankadan başlayarak ülkemize de girmiş. Gizlilik dereceli işlerde çalışanlar şimdi hangi kuralları uygulayacaklarını düşünme dursunlar, anlaşılıyor ki önümüzdeki günlerde, Türkiye'de de NATO'nun çöpçülerinin işleri bir hayli yoğunlaşacaktır.

GÜNEY DİNÇ İzmir Barosu Avukatlarından

Verilen sözlerin yaşanan gerçeklerle örtüşmediği bir dönemden geçiyoruz. Gözboyamacılık, günümüzün geçerli modası oldu. Daha geçen yıl en yetkili ağızlardan, "güvenlik soruşturmasının kaldırıldığı, yüzbinlerce fişin yakıldığı" açıklandı. Pek çok kişi, sıkıyönetimin tortuları arasında kalan hukuk dışı uygulamaların kaldırılacağı umuduna kapıldı. "Arşiv araştırması" adıyla tanıtılan yeni düzenleme, toplumdan çok tepkiler alan güvenlik soruşturmasının ağırlaştırılarak sürdürülmesinden başka bir şey değildi. Olağandışı dönemde sıkıyönetim komutanlarının buyruklarıyla yürütülen geçici önlemler, Özal iktidarında bakanlar kurulu kararnamelemleri ile kalıcı nitelikler edindi.

İyi niyetle hazırlanıp kötüye kullanıldı

30 Nisan 1964'te Resmî Gazete'de yayımlanmayan 4/685 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yürürlüğe konulan Güvenlik Soruşturması Yönergesi, sözcüklerin tam anlamı ile "kökü dışarıda" olan bir belgeydi. Diliyle, içeriğiyle, anlaşılmasız tanımlarıyla, buram buram çeviri kokuyordu (1). Dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in, Başbakan İsmet İnönü'nün, aralarında Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in de bulunduğu hükümet üyelerinin imzalarını

taşıyan "gizli" kararnamenin, başka dünyalardaki savaşların içinden kopup gelmiş gibi, dumanları tüten bir görünümü vardı. O yıllarda yalnız "gizlilik dereceli yerlerde çalıştırılacakları" ilgilendiren yönerge, zaman içinde yapılan değişimlerle, günümüzde, tüm kamu personelini kapsayan bir genelliğe ulaştı.

Geçen ay Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanan ve onca sorun arasında yeterince yankı bulamayan küçük bir haber, güvenlik soruşturmasının ne denli ürkütücü uygulamalara kaynaklık ettiğini gözler önüne serdi. Ziraat Bankası'nda çalışan kırk iki bin kişiyi kapsayan yeni arşivlerin düzenlenmesi sırasında, "gizlilik dereceli görevlerde çalışacak personele NATO emniyet mevzuatına uymak konusunda" bildirge imzalatıldığı bildirildi (2). Olay düşündürücü. Ziraat Bankası, sermayesi devletçe ödenen bir özel hukuk tüzel kişisi. Bankacılıkla birlikte, görev alanı içinde kalan bir çok konuda, destekleme alımlarının düzenlenmesi, tarım kredi kooperatiflerinin denetlenmesi gibi, kamusal işlevleri de birlikte yürütüyor. Böylesine "sivil" bir kuruluşun, NATO'nun güvenlik kurallarıyla ne ilgisi olabilir? Ekonominin kilit taşı durumundaki ulusal birimler özelleştirme adı altında yabancı girişimcilere satılırken, devlet kuruluşlarının NATO'nun güvenlik kurallarına uyarlanması hangi amacın ürünüdür?

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Dilden düşmeyen "liberal ekonomi" çığırkanlığı ile bağlantısını kuramadığımız tasarımı gerçek nedenleri kamuoyuna açıklanmalıdır.

Bu girişim, basına sızan genel bir uygulama olabilir. Dönemsel olarak fişleri yenilenecek bütün devlet memurları Güvenlik Belgesi imzalamak zorunda bırakılabilirler. O zaman şöyle bir yükümlülük altına girecekler:

"NATO emniyet mevzuatına uymamın, milli gizlilik dereceli mesaj, belge, gereç, tesis ve yerlerin korunması konusundaki mevcut emir, yönerge ve kanunlar karşısındaki sorumluluğumu ortadan kaldırmayacağımı biliyorum. Gizlilik derecelerinin emniyeti hususunda gerek milli, gerekse NATO mevzuatı birbiri nakzettiği hallerde, ilgili emniyet makamlarına başvuracağımı bevan ederim." —

Ulusal egemenlik kimin umurunda!

NATO kuralları ile çelişmesi durumunda ulusal düzenlemelere öncelik tanınması, yerinde bir seçim olarak görülebilir. Ancak çokuluslu askeri bir kuruluşun güvenlik anlayışını olağan kamu kurumlarında uygulamaya kalkmak, devletin egemenlik haklarının sınırlandırılması anlamına gelmeyecek mi? Devlet memurları, bir yerde NATO'nun gizlilik üzerine aldığı kararlara doğrudan bağımlı kılınmakta, içinden çıkamayacakları iki başlı sorumluluk altına itilmektedirler.

Bu olay, ilginç bir anımı canlandırdı. Ünlü NATO gezilerinden birine, yıllar önce, çağrılı olarak ben de katılmıştım. Brüksel'deki merkez binanın Türkiye'ye ayrılan bölümünde, üst düzeydeki temsilcilerimizle söyleşiyorduk. Bulduğumuz yer, ana koridora açılan kapısı kalın demir parmaklıklarla örtülmüş, olabildiğince korunmalı ve bağımsız bir birimdi. Bütün üye ülkelerin temsilcileri, kendilerine verilen özel bölümlerde çalışmalarını sürdürüyorlardı. Konuşmanın akışı içinde bir ara gizliliğin önemi vurgulandı. Gizlilik dereceli yazı ve belgelerin, masaların üzerinde, korunmasız dolap ve çekmecelede bırakılması, kopyaların, yırtılan kağıtların çöp sepetlerine atılması kesinlikle yasaktı. Herkes

gittikten sonra temizlik için gelen çöpçüler, ortalık yerde gizli belgelerin bulunduğunu görürlerse, durumu bir tutanakla saptıyor, ardından ilgili ülkenin temsilcilerine para cezaları veriliyordu.

Çöpçülere bırakılan gizlilik

NATO'nun odağında gizlilik doğaldı da, bu işin denetiminin çöpçülere bırakılması bana şaşırtıcı göründü. Sordum:

"— Buradan ayrılırken, kapıları kilitlemiyor musunuz?"

Aldığım yanıt daha da şaşırtıcı oldu:

"— Dolapları, çekmeceleri, odaları, dış kapıyı kilitleyerek çıkarız. Ancak her bölümün anahtarlarının birer örneği de çöpçülerde bulunur. Onlar kilitli kapıları açarak günlük temizliği yaparlar..."

Cezaevini anımsatan demir parmaklıklar, elektronik uyarıcılar, çelik dolaplar ve el ayak çekildikten sonra bellerinde tomar tomar anahtarla, dünyayı yerinden oynatacak savaş odağında özgürce dolayan çöpçüler... Üstelik son derece deneyimli ve yetenekli adamlar. Gizli belgeleri ilk görüşte anlayıp, önemsiz yazılardan ayırt edebiliyorlar. Hiç ama hiç aklım yatmadı bu çelişkiye. Son bir soru daha yönelttim.

'— Hangi ulustan bu çöpçüler?'

Aldığım yanıt, NATO'nun bilinen gerçeğini bir kez daha tanımama yardımcı oldu: '— Çöpçüler Amerikalıdır.'

Sonuç

Evet NATO'nun patronları da, çöpçüleri de aynı insanlar. Görüyoruz ki, NATO'nun güvenlik soruşturması yöntemleri, bir bankadan başlayarak, ülkemize de girmiş. Gizlilik dereceli işlerde çalışanlar şimdi hangi kuralları uygulayacaklarını düşünme dursunlar, anlaşılıyor ki önümüzdeki günlerde, Türkiye'de de NATO'nun çöpçülerinin işleri bir hayli yoğunlaşacaktır.

1) Güney Dinç, Güvensizlik Üçgeni, Say Yayınları, 1987

2) Hakkı Erdem, Bankada Güvenlik Soruşturması, Cumhuriyet, 26.2.1989

